

151581

86

Tara Noastră

AKADÉMIAI KÖNYVTÁR
 7222
 VI
 KÖNYVTÁR
 SZÁM

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRA

szám.

ANUL IV Nr. 47
 25 NOEMBRIE 1923

În acest număr: Lăsați perdeaua... de Octavian Goga; In ceasul judecării, poezie, de G. Rotică, Valoarea omului de Ion Petrovici, Frumoși și urâți de Ion Gorun, Năvala străinilor în Ardeal de Moise Nicoară, Intensificarea producției agricole de Ion Iacob, Turburările din Germania de Virgil P. Râmniceanu, De unde va răsări mica burghezie urbană? de P. Nemoianu, Săptămâna politică de Alexandru Hodoș, **Gazeta rimată:** Noaptea de Noembrie, de Alfons Căciulă, **Insemnări:** Români din Banatul sârbesc, Două soiuri de adversari, „Trandafirii roșii“, Regele în Banat, Scindarea „Recitei“, Xenofobia noastră, Osmoză gazetărească, O bună surpriză literară, Cărți noi, etc.

CLUJ
 REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Lăsați perdeaua...

Citesc în ziare cuvântul dela Cameră al d-lui Leonte Moldoveanu, în care deputatul Brăilei pune o serie de întrebări d-lui Alexandru Vaida asupra atitudinii sale din vremea războiului, indicându-i totodată și colaborarea inoportună la cunoscutul memoriu al d-lui Stere. Citesc și răspunsul în care fostul prim-ministru, fără să intre în „meritul” chestiunii, cum s’ar zice la Blaj, nu ne vorbește cu obișnuita-i finețe decât de „consumația de alcool” a acuzatorului său, uitând, firește, să lămurească publicul, d-sa ce-a „consumat” atunci când și-a scris celebrele articole îndreptate împotriva României, cum au fost bunăoară paginile triste din „*Oesterreichische Rundschau*”, reproduse și în revista noastră...

Și cu această ocazie lumea noastră, diriguată mai mult de patima clipei decât de nevoia unei orientări sigure, s’a împărțit în două tabere diametral opuse. Unii s’au supărat peste măsură și strigă „trădare” din adâncul rărunchilor, alții zâmbesc cu multă placiditate și nu vreau să încresteze nimic din toate câte li se spun. Așa, fără să se convingă unii pe alții și fără să se înțeleagă, își poartă fiecare părerea de suprafață...

Ferească Dumnezeu, să interviu în acest proces care nu mi se pare tocmai interesant, fie-că se va descurca, fie-că se va împotmoli ca atâtea altele. Fiindcă însă revine tot mai des ca un refren anti-patic în vâltoarea actualității purtarea de pe vremea războiului a conducătorilor de astăzi din partidul așa zis național, care la București fac destulă vâlvă în jurul lor, pentru lămurirea lucrurilor aș spune aici în treacăt două cuvinte. Din nenorocire opinia publică din vechiul Regat nu vede încă limpede nici rostul de ieri nici cel de azi al bărbaților din fruntea faimosului comitet de o sută.

Se găsesc foarte mulți oameni cum se cade care privesc problema prin ochelarii distanței și mai ales prin prizma acelei speciale bunăvoinți pe care dragostea de neam o exaltează câteodată până la complectă orbire. Pe seama acestor cetățeni înduioșați dela Buzău, cărora d. Cicio-Pop le-a reamintit deunăzi „temnițele și spânzurătorile ungurești“ fruntașii dela Cluj apar în adevăr ca niște figuri excepționale. Ei sunt martirii, eroii poporului nostru obișnuit o mie de ani. Ei au suferit și s'au chinuit, dar nu s'au dat odată cu capul. Ei au păstrat ca vestalele focul sacru. Ei au visat revoluții și-au predicat desrobire. Ei au trăit în privațiuni de dragul celor mulți, ei au fost apostolii sărăciei și-ai dreptății. Conspiratori pentru întregirea neamului, ei au simțit la tâmplă revolverul calăului. Azi că s'au unit cu noi, trebuie să-i acoperim de răsplată pentru îndelungatele lor amărăciuni, să-i punem la locul de frunte, să le suportăm discursurile, să le dăm țara pe mână s'o governeze cu simplitatea lor de idealști onești și să amuțim toate impulsurile inteligenței noastre critice, fiindcă scara cea mai înaltă a simțămintelor morale n'o poate atinge decât prestigiul suferinții...

Alții văd silueta recenților îndrumători de țară într'o lumină mult mai vitregă. Ei nu li se înfățișază decât ca profitorii unei legende pe care-o plimbă în lung și'n lat ca să trăiască pe urma ei. Românismul de peste Carpați, zic acești judecători îndrăzneți și grăbiți, i-a susținut în cursul vremii prin seva sănătoasă a energiilor populare, prin izolarea care a păstrat un bloc etnic neatins și prin inferioritatea declarată a rasei stăpânitoare. În economia noastră națională au însemnat prea puțin acești homunculi a căror retorică antediluviană o auzim astăzi prin gările din Moldova. Mica lor poveste se va sfârși în curând, fără nici o sfortare din partea ori-cui, fiindcă într'o țară de oameni deștepți rodomontadele lor pocnesc în gol ca toate strigătele de bălcui și selecțiunea se va face degrabă punând pe toți oamenii la locul lor...

Amândouă tezele sunt greșite și nedrepte deopotrivă. Adevărul vine și de astădată la mijloc. Nici pentru trecut, nici pentru prezent nu e admisibilă această concepție sumară de ambele părți.

În Ardealul de ieri pomeniții matadori n'au fost martiri, dar n'au fost nici cantitate absolut neglijabilă, dupăcum astăzi nu sunt nici faruri luminătoare, nici ființe lipsite de ori-ce interes. În împrejurările particulare de subt regimul maghiar, Ardealul neputând scoate la iveală personalități excepționale, în cele din urmă două decenii a împins pe primul plan al frământărilor politice oameni fără un deosebit relief, justificând oarecum prin însăși prezența lor în fruntea trebilor, povârnișul pe care apucase existența noastră subt oblăduirea Habsburgilor. O lume mică, fără sbucium adânc și fără orizonturi, o burghezie provincială cu toate stigmatele influenței culturale străine ajunsese clasa diriguitoare a viguroșilor noștri țărani din Transilvania. Din acest microcosm s'au recrutat acei câțiva giranți reprezentativi care-au făcut atâta sgomot cu numele lor. În mod normal, ei erau încarnarea calităților și defectelor acestui mediu plămădit în circumstanțele cele mai

neprielnice. Așa fiind, toată activitatea lor politică poartă pecetea fatală a unei lipse de concepție dublate de exigențe morale reduse...

Războiul cu toată formidabila lui presiune asupra sufletelor n'a putut pune în valoare altă mentalitate, alte caractere și alte forțe, decât cele primite ca zestre din vremea de pace. Astfel conducerea politică ardeleană din perioada războiului n'a făcut decât să scoată la iveală cu mai multă evidență fondul șubred al inacțiunii anterioare. Continuatori ai slăbiciunilor proprii actualii fruntași ai partidului național n'au însemnat nimic pe vremea grozavei conflagrații. Din primele zile ale botezului de sânge, românii de sub fosta coroană a sfântului Ștefan au fost politicește orfani, călăuziți numai de instinctele lor. În cumpăna istoriei universale n'a aruncat nimic mâna acestor prețiși conducători. Conduita lor, determinată de-aceeaș chibzuială mărunță ca și în zilele păcii, a păstrat dela început până la sfârșit aceeași linie de ezitare meschină. Când se va scrie istoria nepărtinitoare a cumplitului uragan se va vedea limpede cât de inexistenți au fost pe arenă acei care vociferează astăzi prin gările din Moldova și cum fără participarea lor s'au jucat destinele neamului...

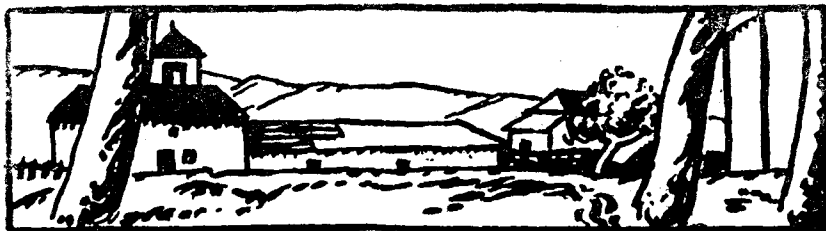
Așa fiind situația pe care-o știm cu toții, ce interes mai are să smulgem din grămada de jalnice certificate din când în când câte unul și să-l asvârlim opiniei publice ca un document vorbitor? Ce sentiment special poate trezi faptul că alături de atitudinile de cunoscută umilință ale d-lor Cicio, Goldiș, etc. se mai poate descoperi o nouă probă despre încrederea dlui Vaida în triumful dușmanilor, și ce însemnătate deosebită poate avea un argument proaspăt pe lângă cele știute, care-au fixat în mod definitiv judecata noastră? Opinia publică e împrietenită cu constatarea unor micimi de-a căror reconfirmare se poate lipsi...

Iată de ce, lăsați perdeaua, domnilor!

Prezentul nostru angajat la mari și dificile probleme nu trebuie demoralizat cu aspectul desagreabil al rușinilor de ieri... Lăsați perdeaua, ca să nu mai avem motive de-a privi în urmă și fiți convinși că dincolo de aceste amare documente și certificate este adevăratul Ardeal cu sufletul lui. sănătos și complex, chemat să fecundeze puterea creatoare a neamului. În fața acestui vast câmp de energii, de ce să ne poticnim de mușunoaie?...

Lăsați perdeaua...

OCTAVIAN GOGA

In ceasul judecății. . .

Ca să nu uit vreuna, și'n ceasul judecății
Cât mai împovărată de ele să-mi apari,
Greșală cu greșală eu le'nsemnez pe toate
Și simt o ne'nțeleasă, nebună voluptate,
Cu cât greșeli mai multe îți aflu și mai mari...

In fiecare mișcare descopăr una nouă,
Cu fiecare vorbă simt suma lor crescând,
Și'n mine nerăbdarea se sbuciumă și țipă:
Să vie cât mai iute hotărâtoarea clipă
In fața ta pe toate să ți le strig pe rând.

Le-adun cu voluptate, iar când sosește ceasul
Greșelile să-ți judec, și glas să-i împrumut
Asprimei ce în pieptu-mi gemea nerăbdătoare, —
Eu ți le iert pe toate, ca'n ziua următoare
S'o iau dela'nceput. . .

G. ROTICĂ

Valoarea omului*)

I.

Fără să anticipez asupra concluziilor conferenței, ar fi totuș să mă ascund copilărește după deget, dacă n'aș recunoaște că simplul fapt de a ține aicea această conferență, implică din parte-mi o credință în valoarea ființei omenești. Fiindcă nădăjduesc că mă veți crede că nu mă aflu aici din dorul de a mă produce — năzuința de a te produce cam pleacă odată cu tinerețea! — ci pentru a da modestul meu concurs unei societăți de asistență socială care are cu dogmă ideea că orice făptură omenească, fie dârșă cât de dărăpănată, nu trebuie lepădată cu indiferență, ci, dimpotrivă, ajutată să trăiască. Și dacă mi-am dat concursul e că împărtășesc și eu cu oarecare entuziasm această idee conducătoare a societății, ideea care redusă la ultima ei esență, nu este alta de cât credința că orice ființă umană posedă în genere o valoare în calitatea ei de ființă umană.

Neapărat că valoarea omului dacă poate fi mai lesne simțită, nu poate fi tot așa de lesne legitimată. De aceea ea reprezintă o mare și dificilă problemă a meditațiunii intelectuale, asupra ei opiniile variază și nu în toate epocile istoriei a fost la fel privită și la fel rezolvată. După cum concepția filozofică despre lume a diferit de la epocă la epocă, tot așa n'a putut fi pururea aceeași soluțiunea care s'a dat valorii omului, dat fiind raportul în care se află această chestiune cu ideile filozofice și cu starea culturală a fiecărei epoci.

Vom începe chiar cu o ochire istorică pentru a vedea ce ne arată trecutul și ce a crezut în privința aceasta, în principalele lui perioade. Recunosc că excursiunile istorice sunt un fel de manie a profesorilor, o adevărată cută profesională. Finul și incisivul observator care a fost I. L. Carageale, pune în „Scrisoarea pierdută“, în gura unuia din personajii care se adresa unor profesori, această frază caracteristică: „Voi dascăli sunteți băeți buni, dar aveți un mare cusur: cum vă vor-

*) Conferență ținută în aula Universității din Iași, la 28 Octombrie 1923, în folosul Societății de profilaxie a tuberculozilor.

bește cineva de istorie, v'a dat gata". Recunoscând fără înconjur această slăbiciune a categoriei din care fac și eu parte, vă rog totuși să-mi concedați două lucruri:

1. Că excursiunile istorice, bineînțeles ușurate de amănunte superflue și detalii fastidioase, sunt plăcute pentru toată lumea, că plimbările în trecut nu satisfac numai o manie de profesioniști, ci o înclinare adânc omenească.

2. Că nu se poate reflecta temeinic asupra unei probleme ca aceea a valorii omului, făcând complectă abstracțiune de ceea ce au gândit alții înaintea ta. Meditația filosofică n'o începe generația de astăzi, care este — ca oricare altă generație — un simplu val în curgerea unui fluviu nesfârșit. Și după cum ar fi absurd ca un val de apă să caute a se desface din pânda fluviului, năzuind să curgă aparte, izolat, — tot așa este de neînchipuit să vrem a ne rupe din albia spiritului omenesc în evoluție, fiindcă reflecțiunea noastră — ca și la un fluviu de apă, unde valurile din urmă le împing pe cele dinainte — este împinsă mai departe de reflecțiile acelora care ne sunt înapoi.

Neapărat că trebuiește măsură în toate și nu m'am gândit nici un moment să mă opresc pe rând la triburile sălbatece și să vă spun ce au crezut și cred despre valoarea omului, după cum nu m'am gândit să mă cobor în toate insulele oceanelor călăuzit de călători cu mai multă sau mai puțină fantazie, cu mai mult sau mai puțină bună credință, și să vă etalez o erudiție care nu ne va ajuta cu nimic. Voi neglija toate aceste pârâiașe lăturalnice cari nu contribuesc cu mai nimica să lărgească marea albie a spiritului omenesc, și mă voi margini la matca principală pe care o vom împărți după tradiție în antichitate, evul mediu și epoca modernă.

Imi închipui că nu se așteaptă nimeni ca scoborându-ne în vechime să cercetăm omenirea primitivă a cărei conștiință încă nu se degajase din negura animalității. Firește, s'ar putea zice că omul primitiv întrucât își căuta hrană, tindea să se reproducă și să se apere de dușmani, își atribuia prin chiar aceasta o valoare. Dar această atitudine nu poate nimeni s'o confunde cu punerea mai mult sau mai puțin conștientă a *problemii* valorii omului, ceea ce presupune țâșnirea unei scânteii de reflecțiune din bezna inițială a instinctelor oarbe. O geană de reflecțiune pe care omul să și-o aplice sie-și, mediului ambiant și raportului dintre sine și lumea înconjurătoare. Acesta este momentul de unde trebuie să pornim. Oricât ar fi de conjecturală tălmăcirea sufletelor într'o epocă atât de îndepărtată, putem totuș spune cu oarecare certitudine, că reflecțiunea născândă a prins și degajat de la început două aspecte ale situației omului față de ceea ce îl înconjura. Un aspect de slăbiciune menit să-i diminueze conștiința însemnătății sale, iar pe de altă parte un aspect opus, de natură să-i umfle vanitatea și eventual să-i supraprețuiască propria sa valoare.

Acest al doilea aspect era impresiunea — care persistă până astăzi dacă n'o rectifici cu cunoștințe științifice — că pământul este centrul existenței, că soarele, luna și stelele au pur și simplu rangul

de accesorii sau de podoabe, într'o lume unde coaja pământului este elementul de căpetenie. E vorba așa dar de acea iluziune pe care științificește a sfărâmat-o Copernic și care a durat prin urmare până pe la mijlocul celui de-al XVI-lea veac. E neapărat de mirare că ea n'a fost rectificată mai de vreme, întrucât concepțiunea cerului cu astre-podoabe (fie cuje de aur, fie facle, etc.) se isbea de una din experiențele cele mai frecvente, și mai elementare: aceea că mărimea lucrurilor descrește cu depărtarea. De sigur nu întotdeauna distanța până la stele a fost socotită așa de mare, cum o socoate astronomia de astăzi. Totuși întotdeauna a trebuit să se recunoască până la bolta cerească o bună distanță, în orice caz o suficiență depărtare, pentru a nu crede că am putea să vedem astrele în *mărimea lor naturală*. Totuși, cu toată contrazicerea, lucrul s'a crezut — vor fi și astăzi poate ignoranți care s'o creadă — așa că a părut destul de îndrăzneată afirmația filosofului grec Anaxagoras (dascălul lui Pericles), care — pus pe gânduri probabil de acea experiență — și-a dat părerea că soarele trebuie să fie în realitate mai mare de cât se vede, așa, cam de mărimea... Peloponezului!

Pe lângă iluziunea geocentrică, isvorâtă dintr'o imagine a simțurilor necorectată științificește de rațiune, a mai venit încet-încet să se adauge și antropocentrismul care nu avea la temelie numai credința că omul e superior celorlaltor dobitoace ale pământului, dar chiar că e alcătuit dintr'o esență aparte. Această convingere se oglindește în legenda creațiunii biblice, în care se povestește nu numai că omul a fost creat într'o altă zi decât celelalte spețe animale, zămislite toate în aceeași zi, dar — după cum relevă cu ironie David Strauss — spre deosebire de restul animalității, prin *două* acte succesive de creațiune: întâiu alcătuirea trupului din pământ, pe urmă suflarea vieții în gură din suflul divinității însăși.

Dupăce am semnalat iluziile reflecțiunii începătoare, de natură să dea omului o exagerată conștiință a importanței sale, să arătăm și celălalt aspect care s'a impus aceleleași reflecții, acesta merit să scadă încrederea în valoarea ființei omenești. Era constatarea brutală a micimii omului în mijlocul unei naturi uriașe și ostile, ale cărei legi necunoscându-i-le încă, nu avea mijlocul s'o supue și s'o stăpânească. Faptul aceasta ar fi putut să revizuiască și să subție deșertăciunea omenească produsă de cauzele anterioare, dacă n'ar fi apărut un co-rectiv, născut din însăși temerile spiritului îngrijorat. Pentru a eși din izolarea sa neputincioasă, omul, cu ajutorul unei fantezii necontrolate, a populat universul cu ființe supranaturale, creându-și astfel o societate și totodată protectori în zile de cumpănă. Cu aceasta el poate ajunge iarăș arrogant. Convins, că poate să câștige ajutorul ființelor supranaturale — al zeilor protectori — prin anume practici și rugăciuni, se îngrijorează mai puțin de slăbiciunea sa personală și dă la o parte barierele care i-ar fi comprimat încrederea în valoarea și importanța sa. Cum este bunăoară și în viața politică: cine ține până unui puternic al zilei nu-i mai pasă nimica, dacă personal e slab!

În orice caz, dacă din cauza slăbiciunii simțite omul nu se

putea socoti un potentat al cosmosului, — dar așa cum se vedea în centrul lumii, superior făpturilor naturale și ocrotit de cele supranaturale, se putea totuș socoti un răsfățat al cosmosului. Și a ajuns la ideea că lumea întreagă a fost creată pentru satisfacția, bucuria și desfătările lui, că tot ce există și tot ce strălucește îl are pe dânsul ca scop, — ideile care cu toate progresele științei moderne o găsim viețuind ca ecou până târziu, împărtășită chiar de capete alese. Așa de pildă în secolul al XVIII-lea, Bernardin de Saint Pierre, cunoscutul literat care uneori făcea și escapade filosofice*) — aceea e mai de preferat un filosof care se încearcă în literatură, de cât un literat care face filosofie! — reflectând filosoficește asupra pepenului galben, explica pentru ce pe scoarța acestui fruct sunt indicate felile: pentru ca membrii unei familii să-l poată diviza cu ușurință și în deplină egalitate, — atât de mare a fost grija creațiunii față de cm și liniștea lui.

Dar să ne întoarcem iarăș în vechime și să semnalăm c'ar mai fi fost o umbră capabilă să ștribească din lumina încrederii omului în valoarea sa. Aceasta era evenimentul morții, care dă ființei umane un caracter de teribilă efermitate. Și aceea însă s'a creiat repede un corectiv: ideea de nemurire a sufletului. Prin această idee isvorată din groaza nimicirii totale și sprijinită pe unele experiențe naiv interpretate (cum este bunăoară interpretarea viselor ca deslipiri ale sufletului de corp, iar apariția morților în somnul viilor ca dovezi că numai trupul lor a pierit) se anula deprimarea pe care o putea aduce scurtimea vieții pământești. Nu numai atâta: morților aproape în majoritatea cazurilor li se atribuau puteri mai mari de cât celor vii, așa că prin concepția nemuririi sufletului nu numai că se acorda omului eternitatea, dar în genere și o creștere de însemnătate îndată ce-și părăsea învelișul pământesc. Domn al pământului în viață, intra după moarte în falanga ființelor supranaturale care guvernează lumea și ocrotesc pe cei slabi. La această ultimă idee nu s'a ajuns ce e dreptul dintr'o dată. Acei care credeau bunăoară în metempsihoză, își închipuiau sufletele morților reîncarnându-se încă odată și continuând să viețuiască pe pământ. Sunt alții care fără să admită reîncarnarea spiritelor, le lasă ca să circule nevăzute în jurul celor vii. Există secte în Japonia și China unde — pare-se — până astăzi, se pun pentru morții familiei tacâmuri la masă**). Vechii greci — care de altfel nu erau entusiasmați de viața de umbre a morților — îi așezase într'o regiune subterană, despărțită printr'o apă de lumea pământească, însă nu absolut inaccesibilă vizitării celor vii. Cu timpul i-a despărțit pe cei bravi de cei nevolnici, așezându-i pe primii în Câmpiile elisee, — un departament privilegiat al infernului. Religia creștină este aceea care a desăvârșit pe de-o parte separarea după moarte a celor răi de acei de treabă, iar pe de altă parte a dat acestora ca locuință cerul, pe care de altfel îl utilizaseră în acelaș scop și alte popoare ale antichității, de pildă Inzii și Persanii.***)

*) A se vedea scrierea „*Études de la Nature*“.

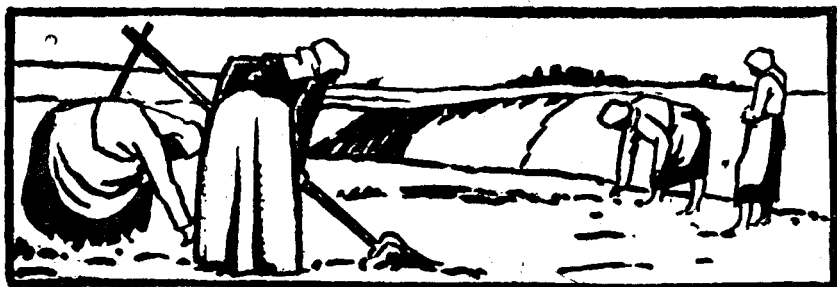
***) W. Wundt: *Völkerpsychologie*. Vol VI (Mythus und Religion) p. 364.

***), W. Wundt: *Völkerpsychologie*. Vol VI (Mythus und Religion) pp. 372, 3 6.

În concepția creștină, cel puțin acei muritori, care își păstrasera demnitatea de oameni în viață și cultivaseră virtuțile creștinești, mergeau după moarte în „corturile sfinților“ prin urmare acolo unde e puterea și unde se află conducerea lumii.

Până acum am vorbit în mod aproape indiviz despre antichitate și creștinism, — care a fost concepția dominantă a evului mediu și care împrumutase pe de-a întregul antichității teoria geometrică a cosmosului. E momentul să arăt că religia creștină a venit cu unele trăsături noi, menite să dea omului o și mai mare valoare de cât i se atribuiseră în vechime. Este adevărat că creștinismul profesă un mare dispreț pentru viața pământească, după cum pe de altă parte socotea omenimea ca decăzută din splendoarea cu care ieșise din mâinile creatorului. Dar disprețul acesta privea pe omul căzut în animalitate, omul care se lasă rob instinctelor, uitând de scânteia ideală care stă ascunsă în cenușa făpturii sale. Pentru omul însă care se ridică peste furtuna simțurilor, creștinismul deschide cele mai frumoase făgăduinți. El osândește acele cazuri — evident cele mai frecvente — în care animalitatea copleșește umanitatea. Iar trăsătura de căpetenie cu care religia creștină ridică și mai mult valoarea „omului“, de cât fusese înainte, este rostogolirea tuturor acelor bariere pe care popoarele antichității le păzea cu strășnicie: dintre caste, dintre clase sociale, dintre națiuni. Creștinismul vine cu ideea de egalitate și fraternitate universală, nu admite clase inferioare și nații inferioare, — toți sunt fiii aceluiaș părinte, valoarea unui om nu i-o dă calitatea de a fi membrul cutărei clase sau al cutărei nații, ci calitatea sa de „om“ indisolubil legată de anumite virtuți care constituiesc umanitatea ca atare. Și chiar aceste virtuți, nimeni nu trebuie să le caute la altul pentru a-l iubi și ajuta, ci numai la sine, afirmându-și umanitatea prin iubirea tuturor, mila, jertfa și uitarea de sine.

I. PETROVICI

Frumoși și urâți

Niciodată n'aș fi crezut, înainte de apariția cronicei despre „Omul de patru-zeci de ani“, să fie la noi așa de mulți bărbați de această vârstă... Nu mai vorbesc de cei cari, în sinea lor, trebuie să ofteze zadarnic după reîntoarcerea celor patru-zeci de ani ai lor, în realitate de mult pierduți în neagra veșnicie, dar chiar unii mai tineri, văzând trecerea covârșitoare — ci-că — pe care ar avea-o omul de vârsta aceea la sexul frumos, și-au permis cochetăria de... a se îmbătrâni cu câți-va ani. Explicabil lucru, psihologicește, — dar noroc că darea în vileag a rezultatului faimoasei consultări feminine a venit la noi după facerea recensământului populației, căci aminteri statistica ar fi dat rezultate cu totul surprinzătoare: numărul bărbaților cari ar fi declarat vârsta de patru-zeci de ani ar fi ajuns, poate, pe acela al femeilor de — douăzeci și nouă sau treizeci de ani; căci cunoașteți vorba: „mi-a fost greu până să hotăresc pe nevastă-mea să intre în anul treizeci, — acuma nu mai e chip s'o scot de acolo“... Bărbatul satirizează; dar, la rândul lui, par'că e vre-o poamă mai bună!

Am întâlnit, care va să zică, o mulțime de cunoscuți și necunoscuți, și deși despre unii știam, iar despre alții aș fi bănuir, că nu prea li se potrivea vârsta cu acea proclamată prin plebiscitul feminin ca cea mai... seducătoare, — *toți* voiau să fie de patruzeci de ani, nici mai mulți — sau chiar nici mai puțini — nu. Și m'am gândit odată mai mult la versurile cu cari se încheie partea a doua a acelu neasemănat stup de observări și cugetări, care e *Faust* al lui Goethe:

*Das Ewig-Weibliche
Zieht uns hinan...*

Eternul femeiesc... Dar acuma aș fi curios să știu care va fi efectul dării în vileag a unei alte consultații feminine, de pe urma

căreia ar fi să rezulte consolația unei alte categorii, de sigur mai puțin interesante, de oameni, — și anume a oamenilor... urâți.

Căci dacă pentru vârsta mai mult sau mai puțin înaintată, mângâiere se găsește în totdeauna, — (romancierul ungar Jokay Mór, care la optzeci de ani s'a însurat cu o fată de optsprezece, a spus-o: „Öreg ember nem vén ember“, — adică: „un om în vârstă nu se cheamă încă om bătrân“) — omul urât însă trebuie să fie neasemănat mai filosof, ca să se poată împăca și el cu soarta lui.

Deci iată care a fost rezultatul unei discuțiuni dintr'un club feminin, — (din America, ce e drept; dar femeia, mai ales când e vorba despre asemenea chestiuni, e aceeaș pretutindenea) — asupra chestiunii: „Ce fel de bărbat trebuie să prefere femeia: pe unul frumos dar ignorant și incult, sau pe unul urât, dar cult și inteligent?“

— Bărbatul urât este întotdeauna mai iubit și mai credincios, deci din acest punct de vedere e de preferat; bărbatului frumos i se cuvine totuși preferință, pentru că... face o figură mai bună în societate!

Cum se vede, slabă mângâiere pentru bărbații frumoși (de altfel o să spuneți, cu drept cuvânt, că ei nici n'au nevoie de așa ceva) — dar pentru cei urâți e destulă, căci câte femei nu sunt, în adevăr, cari prețuesc peste ori și ce calitățile atribuite în deosebi urâților: iubirea statornică și jertfitoare, credința și cu ea supunerea și toate celelalte în legătură cu acestea?..

Un lucru numai are să fie cam greu aicea, — și anume: ca... să găsești bărbați urâți. Nu fiindcă n'ar fi destui, pe toate cărările, — o, nu! — dar fiindcă aicea foarte greu o să găsești pe mărturisitorul.. Dacă, pentru vârstă, cineva poate avea scuză dictonului că, mai la urmă, omul are anii pe cari îi *pare*, pentru ca să-i tăgăduiască pe aceia pe cari cu adevărat îi *are*, — în ceea ce privește urâtenia, tăgăduirea ei cei mai mulți urâți o fac *de bună credință*, — sau cel puțin în împărtășirea credinței că, în ce privește pe bărbat, lui îi este de ajuns să fie numai nițeluș mai puțin urât de cât dracul, pentru ca totuși să poată fi încă destul de seducător. Ba, după cum s'a pornit acuma moda în literatură — păcat, vor zice urâții, că *numai* în literatură —) dracul a devenit mai seducător decât chiar îngerii, ceea ce, firește, ar fi să tragă cu atât mai mult cenușa pe turta urâților.

Puțini sunt ca acel mare pictor al nostru care, petrecând la băile Slănic din Moldova, când un glumeț (fost-a oare destul de spiritual?) i-a adresat o scrisoare: „Celui mai urât din Slănic“, — și când factorul a citit în sala restaurantului, și în hazul celor de față, această șugubeață adresă, s'a ridicat dela locul său, imperturbabil: — „Eu sunt, domnule, ad'o încoace...“ — Dar acela era un artist, — și artistul se despăgubește întotdeauna, chiar urât fiind, cu frumusețile ce cuprinde în sufletul lui și cărora le dă viață și expresie prin puterea ingeniului ce drept despăgubire i-a hărăzit natura.

Mirabeau a fost poate omul cel mai urât al veacului său — mai urât chiar ca Socrate, ca Esop, sau alți asemenea urâți celebri — cu

toate acestea, contemporanii lui au dat mărturie că atunci când era sub stăpânirea elocinței lui scăpărătoare părea transfigurat, și nu puțini erau aceia cărora în acele momente le părea cu adevărat *frumos!* Și omul acela a avut parte și de iubire pasionată femeiască, — iubire ce i-a inspirat faimoasele *Scrisori către Sofia*, poate tot atât de faimoase ca și neperitoarele lui discursuri.

... De sigur, dintre toate frumusețile din natură, frumusețea omească e, pentru om, cea mai de seamă. Atâta farmec e într'ânsa, încât cei ce nu o au, ar putea chiar să se mulțamească și să se mângâie, că pot să o contemple... Dar mângâierea cea mai mare rămâne totuși aceasta, că există o frumusețe sufletească, asupra căreia putem să fim stăpâni, și în puterea căreia este ca să dea și înfățișărilor celor mai desmoștenite, farmecul înduioșător și robitor de suflete...

ION GORUN

Năvala străinilor în Ardeal

— Un caz, din cele multe . . . —

În paginile acestei reviste s'a pomenit în dese rânduri despre valurile de străini revărsate încă dinainte de război asupra Ardealului; antipatica lor prezență a turburat aci multe ape. La orașe, elementul românesc, atât de dornic să înceapă a câștiga însemnătatea la care e îndreptățit să râvnească, s'a văzut copleșit încetul cu încetul de acești musafiri îndrăzneți coborâți în mijlocul nostru pe neașteptate, nepoftiți și nedoriți de nimeni. S'au înfățișat apoi și soluții practice, cel puțin pentru o ameliorare a situației. Aceste soluții au părut multora prea drastice. Era vorba însă numai de expulsarea acelor necetațeni români, cari nici după tratatele de pace și nici după convențiunile internaționale, — și cine nu știe cât de îngăduitoare au fost acestea? — nu pot să revendice un drept de așezare pe pritorul nostru pământ. Ar fi un gest de legitimă apărare, în fața căruia nu se poate pomeni nici de apelul la străinătate, nici de intervenția nu știm a cărei secțiuni a „Ligei Națiunilor“.

Ziarele au publicat deunăzi o informație, pe care puțini cititori au băgat-o în seamă. Autoritățile polițienești din Cluj au întreprins un sumar control al populației și au constatat, până acum, că în acest oraș sunt peste 5000 de străini cari ar trebui expediați frumusește peste graniță. Nu ni se dau mai multe amănunte asupra constatărilor făcute. Și nici nu credem, știind condițiile insuficiente în care se fac aceste numărări, că socoteala organelor administrative din Cluj e cea bună. Realitatea, suntem încredințați, e dincolo de așteptările cele mai pesimite. La Cluj ca-și la Oradea-Mare, la Timișoara ca-și la Arad.

Dar, problema nu se pune numai pentru orașele mari. Invația s'a prelins încetul cu încetul în târgușoare și chiar la sate. Cărciumele s'au înmulțit ca niciodată și așa zisele „licențe“ sunt aproape toate în mâini streine. Poporul nostru e exploatat și e stors de vlagă, fără milă . . .

Iată, am avut prilejul să verificăm aceste adevăruri la fața locului, aruncând termometrul la întâmplare într'un orașel suferind de aceeaș boală, în modesta comună *Huedin*, care nu e nici măcar o localitate de frontieră, ci se găsește în mijlocul Ardealului, la câțiva

chilometri de Cluj. Datele ni se par cu atât mai interesante. Comuna Huedin are o populație de 6000 de locuitori, dintre cari numai evrei sunt 1600. Afară de aceștia au mai venit acum după război un număr de 230 familii, ceea ce însemnează că la fiecare doi locuitori, al treilea e evreu. Anul acesta a fost dus din Austria rabinul Iacob Grünwald, cu cei nouă membri ai familiei sale. Acest rabin ține școală de talmudiști cu elevi strânși de pretutindeni: peste douăzeci sunt sosiți din Germania, Austria, Ungaria, Cehoslovacia și Polonia. Evreii stabiliți în Huedin mai de curând, sunt proveniți tot din țările înșirate mai sus; unii sunt veniți chiar din Palestina, unde au încercat să se așeze dar n'au reușit.

În afară de funcționarii publici cari au fost numiți dela 1918 încoace, nu s'au mutat la Huedin decât 144 creștini. În tot Huedinul nu sunt decât 2 comercianți creștini: unguri. Din cei 37 cârciumari, 16 s'at evrei și 5 sunt români. Deși în împrejurimi sunt foarte mulți invalizi de război, numai 2 dintre aceștia au putut obține „licența“, în schimb un cârciumar evreu are trei licențe, pe numele a trei membri din familia sa. Comerțul cu lemne, atât de mănos în aceste părți, nu-l fac decât străinii, cari strâng bogăția munților pe prețuri de nimic, exploatează pe muncitorii, singurii cari sunt români, și se îmbogățesc cu o repeziciune nimitoare.

Rezultatul final al acestei stări de lucruri e o scumpete excesivă pe piața Huedinului, de unde se aprovizionează cam 100 mii de oameni. Pe piața Huedinului se importă de pildă anual, peste 600 vagoane de cereale; dar, pe când în vechiul Regat grâul se ofere ca 320 lei suta de chilograme, în Huedin costă 600!

* * *

Evident, nici informațiile noastre nu sunt decât câteva puncte de reper dintr'o cercetare amănunțită, care ar fi necesară pretutindeni. Suntem siguri că s'ar afla fapte surprinzătoare pe urma unei reviziuri a străinilor risipiți de-alungul și de-a curmezișul Ardealului.

Va face cineva, vreodată, o asemenea operă necesară de profilaxie națională? Ar fi de dorit, până ce nu va fi prea târziu...

MOISE NICOARĂ

Intensificarea producției agricole

— Educația profesională. — Invățământul agricol la sate. —
Regimul economic. —

Nicicând n'a fost o problemă mai actuală, ca azi, educația profesională în viața economică. Azi, situația agrară a țării diferă de cea din trecut; în trecut 60% din pământul țării era în mâna proprietății mici, și 40% era în mâna proprietății mari. Evident, că și instrucțiunea profesională ținea cont de această repartizare a pământului, deoarece trebuie să știm, că alta este instrucția profesională pentru marea proprietate și alta pentru mica proprietate.

Azi, situația agrară este cu totul schimbată. În urma reformelor agrare repartizarea pământului arată o altă față. 90% din pământul cultivabil este în mâna proprietății mici și abia 10% în mâna celei mijlocii și mari. În urma acestei transferări de posesiune a pământului, evident, altele sunt și obligamentele, pe care trebuie să le satisfacă proprietatea mică, decât în trecut. Acum producțiunea agricolă este în mâna micii proprietăți, ea trebuie să producă și mult și bun; ea trebuie să producă pentru industria țării; ea trebuie să producă pentru satisfacerea lipsurilor interne; în sfârșit ea trebuie să producă și pentru export. Proprietatea mică însă va putea satisface obligamentele sale numai atunci, când micul cultivator va avea și el cunoștințele profesionale. În urma felului de repartizare a pământului cultivabil, evident că și instrucția profesională va trebui așezată pe alte baze. Instrucția agricolă trebuie generalizată de jos dela sate, deoarece sătenii sunt azi deținătorii pământului cultivabil. Țăranul, — micul cultivator, — trebuie educat, ca în gospodăria sa să fie un profesionist. Până când micul cultivator nu va ști să producă bine și mult, până atunci nu poate fi vorba despre intensificarea producției agricole. Este neapărată nevoie ca educația profesională a țăranului să se înceapă la școlile elementare dela sate. Este neapărată nevoie, ca școlile elementare dela sate să fie prevăzute cu puteri didactice și în materie de gospodărie țărănească. Este neapărată nevoie, ca școlile elementare dela sate să fie prevăzute cu loturi demonstrative, unde țăranul să vadă cu ochii săi

rezultatul educației profesionale. Este neapărată nevoie să se pregătească un program pentru instrucția populației dela sate.

Țăranul român învață repede și din intuițiune. În părțile Banatului, în Transilvania, în județele locuite de sași, țăranii români duc o gospodărie cu mult mai intensivă ca în alte regiuni. În aceste regiuni, țăranii români au învățat mult dela vecinii lor mai pricepuți în meșteșugul de a lucra pământul.

Prin decentralizarea învățământului agricol la sate socotesc, că în cursul câtorva decenii vom face progrese mari în producția agricolă. Până atunci însă să nu fim optimiști și să nu ne așteptăm la nimic bun, deoarece țăranul nostru nu știe să exploateze intensiv pământul.

Pe lângă această incapacitate se mai adaugă și lipsa totală de inventar viu și mort, de construcții, rechizite, etc., absolut necesare unei culturi mai avansate. În astfel de împrejurări sunt naivi aceia cari cred în posibilitatea unei ameliorări rezezi a producției noastre agricole. Sunt convins că producția noastră agricolă va mai scădea; peste criză n'am trecut încă, și se va scurge mult timp, până când vom ajunge la un grad de stabilitate.

Regimul nostru economic trebuie să plece dela axioma, că producția agricolă a unei țări agricole numai atunci este garantată, dacă este asigurată rentabilitatea ei. Garantarea acestei rentabilități trebuie să fie întotdeauna baza politicii noastre agricole. Incurajarea producției agricole, încurajarea industrializării produselor agricole, comerțul liber a produselor noastre agricole, încurajarea în afară prin export a comerțului nostru de produse agricole, ridicarea pentru totdeauna a orice fel de restricțiuni, ca: contingentare, recvirare, etc., care împiedică pe producător în libera lui dispunere asupra producției agricole, importarea reproducătorilor pentru nobilitarea raselor de vite, înființarea fermelor-model ale statului, încurajarea fermelor particulare, încurajarea societăților pentru selecționarea de semințe, etc. Toate aceste dispozițiuni și-ar arăta influența lor binefăcătoare asupra producției agricole.

Pentru industrializarea și comercializarea produselor agricole este de o pronunțată importanță chestia transportului, anume a comunicației. Fără elementele necesare pentru o ușoară comunicație nu vom putea asigura debușeurile interne și externe, necesare comercializării produselor noastre agricole.

ION IACOB
*fost raportor al reformei
agrară pentru Ardeal*

Turburările din Germania

— Mișcările separatiste și înțelesul lor —

Evenimentele din Germania, culminând în tentativa reacționară din Bavaria și în mișcările separatiste de pe Rin, au dus pe unii, necunoscând mentalitatea germană, nici curentele ce și-au făcut loc după război în opinia publică a Reichului, la credința că îmbucătățirea acestuia este urmărită de anumiți factori importanți din Germania și că în mod fatal va trebui să aibă loc în curând.

Această părere, întemeiată pe presupuneri cu totul false, nu corespunde de loc cu intențiile acelor care conduc diferitele curente din Germania.

Deși mai există încă în Germania așa zisul patriotism local, antagonismul, uneori chiar ura dintre locuitorii diferitelor țări și țărișoare, o stare de spirit care a împiedecat atâtea secole unirea tuturor provinciilor într'un singur stat, totuși toți locuitorii țării, fie ei bavarezi, renani sau saxoni, își dau perfect seama de foloasele pe cari fiecare provincie în parte le-a tras de pe urma constituirei puternicului imperiu german. Nu se poate deci concepe că astăzi, cu toate nenorocirile ce s-au abătut în ultimii ani asupra Germaniei, să existe acolo oameni de seamă, șefi de partide, cari să nu-și dea seama de acest adevăr necontestat și vroind să distrugă o unitate cu greu câștigată în lupte de sute de ani.

În realitate, în Germania de azi, se ciocnesc două curente bine definite, combătându-se cu înverșunare. Curentul reacționar având de scop refacerea Germaniei vechi, reîntronarea monarhiei și revanșa împotriva Franței; apoi curentul democratic, urmărind refacerea pașnică a Germaniei, în cadrul republicei de astăzi, lăsând chestiunea revanșei pe seama viitorului, în orice caz neridicând-o la un punct de program.

Curentul dintâi, al reacționarilor, al monarhiștilor și al social-naționaliștilor, cum se numesc diferitele fracțiuni cari îl compun, și-a făcut loc mai ales în Bavaria, pe când curentul democrat, reprezentat de partidele burgheze moderate, alături de social-democrați, stăpânește aproape tot restul Germaniei, inclusiv Prusia. Mai există, este adevărat, un al treilea curent, acel al comuniștilor, curent însă cu puține rădă-

cini în popor, nici măcar în rândurile muncitorilor, afară de Saxonia și noul stat al Turingiei, format din diferitele ducate și principate saxone, unde influența lui prezintă o oareșicare importanță.

Curentul reacționar, în minoritate pe tot întinsul Germaniei afară de Bavaria, s'a cuibărit în această din urmă țară, găsind terenul pregătit de nenorocita aventură comunistă, pe urma căreia fostul regat bavarez a avut atât de mult de suferit în primăvara și vara anului 1919.

După cum în Ungaria, după zdrobirea republicii lui Bela Kun de către armatele române, au eșit la suprafață elementele reacționare, de asemenea și în Bavaria, făcându-se aceiași nefastă experiență bolșevică, au putut, ca o firească reacțiune, să-și ridice capul reprezentanții Germaniei răsboinice și conservatoare, câștigând teren pe fiecare zi.

Ei au fost favorizați, ca și în Ungaria de altfel, de faptul că Bavaria este mai ales țară agricolă, industria bavareză ne ajungând nici pe departe la importanța pe care o are în celelalte state germane, astfel că reacționarii s'au putut sprijini pe clasa țărănească, reacționară și ea din instinct și din spirit de conservare.

În celelalte provincii ale Germaniei, industria fiind mai puternică, muncitorimea, sprijinită de mica burghezie, sătulă de aventuri și dornică de cinste, a putut să combată cu succes curentul reacționar făcând să triumfe curentul democratic. Mai ales în Saxonia, afară de Ruhr, cea mai industrială provincie germană, acest curent a putut să iasă cu totul pe deasupra făcând să dispară complect orice veleități reacționare.

Cele două curente, combătându-se astăzi cu atâta înverșunare, câștigând teren unul într'o parte al țării, celălalt în alta, tind ambele în fond la păstrarea integrității statului și nici decum la destrămarea lui.

Curentul democrat caută să-și ajungă scopul: refacerea Germaniei, menținând formațiunea de stat de astăzi și uzând de mijloace pașnice și naționale ale progresului modern. Reacționarii însă, urmărind reînțorcerea monarhiei și revanșa, cred că-și vor ajunge scopul punând mâna în mod absolut pe frânele guvernului din Bavaria, deocamdată chiar cu riscul separării acesteia de restul Reich-ului, în speranța că organizând pe bazele vechi, militariste, armata cea nouă a Bavariei, vor porni, când se vor simți destul de puternici, la cucerirea țării întregi, refăcând Germania de eri, pe baza monarhică și reacționară.

Dorința de separare de restul Germaniei nu intră deci nici în programul partidelor reacționare, decât cel mult în mod cu totul vremelnice, ca mijloc pentru a ajunge la scopul final: dărâmarea republicii, reînființând vechea monarhie, fie iarăși sub dinastia Hohenzollern sau mai probabil sub aceia mai populară a foștilor regi ai Bavariei, Wittelsbachii.

* * *

Concomitent cu mișcările din Bavaria s'au mai produs însă mișcări separatiste și în provincia renană, ocupată astăzi de trupele aliate, mișcări pornind însă cu totul din alte motive și tendințe.

În Renania, unită cu Prusia în anul 1815, au existat totdeauna,

chiar pe timpurile de cea mai mare glorie a acesteia, veleități de a-se separa de Prusia, nicidecum însă de Germania.

Tendențele de astăzi sunt aceleași din trecut, neavând nici o legătură cu curentul reacționar din Bavaria, nici cu cel democrat din restul țării. Ele sunt pur și simplu autonomiste, urmărind înființarea unui nou stat autonom, după modelul celorlalte state, în cadrul statului german.

Orice alte intenții ce s'ar preta acestei mișcări n'ar corăspunde întru nimic adevărului caci vorbind de mișcări, trebuie să fim seamă numai de curentele generale, înrădăcinate în masele poporului, iar nicidecum de tendințele unor indivizi fără greutate și fără adepți, dorind să tragă foloase personale și nimic mai mult, fiind sigur că acești indivizi n'au putut să-și ridice capul decât grație prezenței armatelor aliate pe Rin, la adăpostul cărora au putut să înfrunte furia populară. Că ei vor fi chiar sprijiniți pe sub mână de guvernele aliate este de asemenea posibil, ba chiar probabil, aceasta însă nu va spori nicidecum șansele acțiunii lor.

Populația din Renania este prea adânc convinsă că prosperitatea provinciei lor nu este posibilă decât în cadrul Germaniei-Mari, ca să poată fi hotărâtă a-se da de partea separatiștilor à outrance. Ea va putea fi însă, în totalitatea ei, oricât s'ar sbate guvernul prusac, câștigată ideea de a crea o Renanie autonomă, făcând parte integrantă din Germania, suportând toate sarcinile ce incumbă tuturor componentelor acestei republici federative, trăgând însă și foloasele de cari aceștia se bucură, pe urma existenței Germaniei-Mari.

Presupunând însă chiar, prin imposibil, că grație unei propagande active sau altor împrejurări s'ar putea ajunge acum la o completă separare a provinciei Rinului de Reich, separarea n'ar fi decât vremelnică: la cea dintâi ocazie, cel mai târziu în ziua când trupele aliate vor părași Rinul, provincia renană se va alipi din nou.

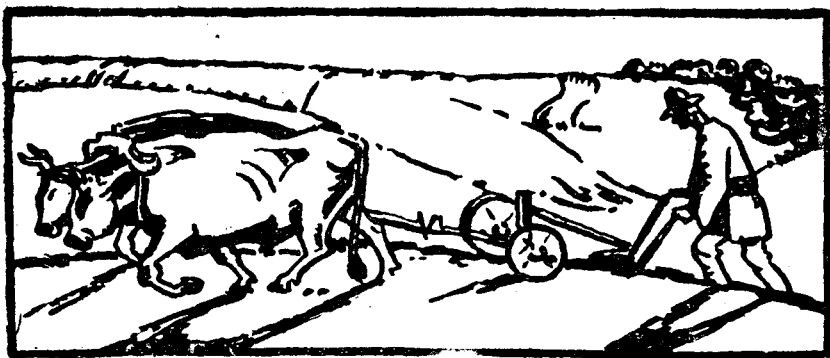
Ar fi cu totul nelogic și nefiresc să fie altfel, poporul german de pe Rin și de pretutindeni fiind prea înaintat în cultură pentru a nu-și da seama că puterea toată îi este în unitatea Germaniei.

* * *

Astfel stând lucrurile, și este exclus să fie altfel, să nu ne facem speranțe zadarnice într-o eventuală desmembrare a Germaniei. Că o asemenea desmembrare, ca și aceea a Rusiei, ar fi de dorit pentru asigurarea păcii în Europa este absolut sigur; din nefericire însă, nu putem conta pe ea nicidecum.

Toate statele având interes să se menție în Europa situația de astăzi, cum suntem printre mulți alții și noi, și Franța, trebuie să se gândească a salvagarda pacea Europei și propria lor existență pe altă cale, existând de sigur destule mijloace în acest sens. Pe desmembrarea Germaniei ele nu trebuie să se bazeze însă, în nici un caz.

VIRGIL P. RÂMNICIANU

De unde va răsări mica noastră burghezie urbană?

— Un modest exemplu —

Evoc o amintire din anii mei de copilărie. Amintirea mi-se leagă de Biserica-albă, de „*Blumenstadt*“-ul Banatului de ieri. Orașul avea pe vremea aceea un caracter emanent german. Viața lui prosperă economică și împrejurarea că avea numeroase școli îi dădeau o mare importanță atractivă. În zile de târg și cu ocazia înscrierilor școlare, românii porneau roiuri-roiuri, din toate părțile, mânași de trebuințe materiale ca și de cele spirituale. În asemenea zile înfățișarea orașului se schimba complet. Mulțimea florilor naturale de prin grădinile și casele nemților se contopea într-o armonie generală cu arta casnică multicoloră a țărancelor noastre, spre deplina desfătare și a celei mai pretențioase priviri.

Dar aceasta numai la ocaziile amintite. În zile de lucru, pe străzile orașului se așeza greu mohoreala, întreținută de costumele negre urăcioase până la aversiune, contrastând în mod jignitor cu viața vie și deschisă a naturii. Peste săptămână un singur costum era în armonie cu aspectul naturii: a unui român din satul Nicolinț care, mutându-se la oraș s'a făcut „fiakerist“, exercitând această profesiune în costumul de acasă. În fiecare dimineață, ducându-mă la școală, îl vedeam în dreptul parcului stând mândru pe capră, fără să se amestece vre'odată cu nemții sau sârbii cari stăteau în cerc, la taifas. Vara purta, prâsluc de abă, iarna cojoc galben, împodobite cu toate formele geometrice. Se deosebea de ceilalți birjari și prin faptul că avea cea mai frumoasă trăsură. N'aș mai ști să spun astăzi dacă mândria nicolîn-

ceanului nostru se datorește însușirii particulare a locului, sau atențiunii generale de care se bucura. Dar nici nu mai interesează acest mic amănunt. Rețin numai mândria și superioritatea ce o simțeam eu față de copiii șvabi și sârbi, împrejurare care ne ducea deseori la certuri foarte serioase căci printre argumentele noastre copilărești nu odată invocam sfinții, lucru cu atât mai grav cu cât discuția mergea în sârbește...

L-am mai văzut pe birjarul nostru și după douăzeci de ani, în 1919, sub ocupație sârbească. Se lăsase de birjă, deoarece îmbătrânise și nici nu mai avea nevoie de dansa. Era proprietar de casă, în rând cu nemții, și a două jughere de vie. Alături de grijile gospodăriei se ocupa și de viața publică: era epitrop la biserică și membru la toate „reuniunile“ cu caracter cultural sau național. Era deci, un mic burghez în sensul adevărat al cuvântului...

* * *

Amintirile copilăriei mă urmăresc și în vârsta bărbăției, cu toate prerogativele ce le au primele impresii în viața omului. De câteori mă cobor din tren, instinctiv îmi arunc privirea asupra șirului de birjari — deși nu-mi prea dă mâna să fac uz de dânșii — și cu ochi cercetători caut pe *românul*, din „orașul florilor“. Firește, astăzi mă interesează mai puțin pitorescul costumului — acesta este pe cale să se stinge și la țară — ci caut pe reprezentanții micii, sau semi-burgeziei orășanești de mâine, inexistentă azi în Ardeal și Banat. Și după cinci ani de stăpânire românească în Ardeal am aflat, că la Alba-Iulia din 22 birjari numai trei sunt români, restul ovrei și unguri; în Deva din 18 unul singur e român; în Timișoara din 135 abia 7 români.

Cifrele acestea atât de mult grăitoare, îmi transformă plăcuta amintire de eri într-o adevărată problemă socială și națională de azi și mă îndeamnă să o urmăresc de aproape. La întrebările ce am pus organelor în drept, am primit două feluri de răspunsuri. Întâi, că numărul birjelor fiind limitat nu se pot acorda altele noi; al doilea, era un torent de injurii la adresa românilor cari așteaptă ca puii fripți să le zboare dela sine în gură. Nici unul nici altul din aceste răspunsuri nu au vre-o justificare reală. Nu putem să justificăm o neputință manifestată în chestiuni a căror regule sunt legiferate de însăși organele locale, atunci când în chestiuni mai mari se aranjează adevărate exoduri de mutări și permutări, răsturnând adesea chiar și legi fundamentale, sau constituționale. Pe de altă parte, învinuirea elementului românesc cu lipsa de interes este nefondată, deoarece cazurile ce le cunoaștem dovedesc contrariul, căci, slavă Domnului, la cai se pricepe destul de bine și românii.

* * *

Prin urmare, scuzele invocate nu pot degaja pe nimenea de răspunderea oficială, atunci când se oprește pe această cale accesul ele-

mentului românesc la orașe. Am făcut experiența chiar aici în Cluj, și ea confirmă marea greutate cu care se acordă românilor brevet de birjă. La un moment dat, a trebuit să intervină prefectul județului, secondat de mai mulți deputați ca să se poată acorda autorizație de asemenea natură la doi foști voluntari în armata română. Resistența aceasta dărză a autorității în drept se explică cu argumente cari vor fi intrând ele în paragraful regulamentelor primăriei, dar nu vor putea intra niciodată în spiritul unei bune administrații sociale și naționale.

Este adevărat, că numărul birjarilor trebuie limitat. Dar limitarea, după părerea noastră, trebuie să aibă ca scop apărarea micilor existențe, iar nu să favorizeze capitalismul prin asigurarea dreptului de monopol asupra unei profesii. În loc de aceasta ce se întâmplă însă? Pe motiv că numărul birjarilor este limitat, se deneagă autorizația pentru români, pe de altă parte se admite câte unuia să țină trei-patru și chiar șase perechi de cai. Ori, cine poate ține șase perechi de cai, ar putea să-și cumpere foarte bine un automobil; deci acesta nu mai intră în categoria micilor existențe avizate la ocrotirea autorităților noastre — zice-se — naționale. Lucrurile iau proporții cu atât mai grave, cu cât toți acești favorizați sunt capitaliști de limbă neromână.

În felul acesta, aplicarea celebrului „numerus clausus“ se face sub ochii noștri față de elementul românesc ce tinde spre oraș, de către însăși organele oficiale, fără să stârneasă nici cea mai mică impresie, din moment ce este pus în slujba capitalului financiar, atotputernic și atotprotejat. Ce ar fi oare, dacă același „numerus clausus“ s'ar aplica în interes național și social?... Prevedem furtuna de proteste, întocmai ca la acela cultural, încercat a se introduce la Universități.

* * *

Am mai prins un argument care se spune numai așa, cu jumătate de gură, anume că această profesiune nu ar fi din cele mai respectate și demne de aspirațiunile noastre de element constitutiv de stat. O fi și în aceasta o mică doză de adevăr. Dar până să se ridice la un argument acceptabil, vedem că în orașele din Ardeal, elementul românesc nu deține decât două feluri de ocupațiuni. De la funcțiunile publice, nu mai găsim funcțiuni și meserii intermediare până la cele mai inferioare îndeletniciri, cari sunt mai naționalizate decât serviciile publice. În Timișoara, un oraș destul de înstrăinat, din 74 măturători de stradă 70 sunt români. În Arad toți cei 50 măturători de stradă sunt români. Și nu putem pricepe cu modestele noastre cunoștințe, de ce măturătorul de stradă nu ar putea avansa la birjar, la vânzător de castane, de tutun și la vânzător sau revânzător de fructe, ori alte articole alimentare, toate ocupațiuni închise dinaintea lor prin limite prevăzute de regulamente comunale. Și nu este adevărat că românii nu ar tinde și spre aceste ocupațiuni. Am avut durerea să fi fost respins cu cereri din fiecare branșă în parte.

Iată cari sunt efectele unei administrații zise bune, care se apără cu un lux inutil de argumente, trecând de multe ori peste nevoia unei apărări principiale. Căutându-se argumente de natură combativă se scapă din vedere adevărul că, și cele mai bune principii administrative sunt în funcție de modul cum vor ști să încadreze viața reală a unei țări. Cu alte cuvinte, administrație bună nu este aceea, care urmărește și constrânge pe cetățeni la cea mai strictă conformare la litera rigidă a legii. Stricta conformare se cere numai la respectarea principiului, urmând ca, o aplicațiune cât mai elastică să facă față tuturor nevoilor curente, naționale și sociale. O administrație avansată — apuseană, cum s'ar zice în termenul uzitat — nu conduce indivizi, ci o societate cu exigențe permanente și evolutive. Subt acest raport vedem că administrația noastră nu a avansat aproape de loc în cei cinci ani de viață liberă națională; elementul românesc mătură străzile frumoaselor și mult lăudatelor noastre orașe ca și înainte de anul mântuirii — 1918. La adăpostul unor principii administrative destul de bune, facem cea mai proastă administrație națională și socială. Și câte servicii bune nu ne-ar aduce acel „*numerus clausus*“ profesional, dacă nu s'ar îndrepta exclusiv în contra elementului românesc!....

Făcând aceste dureroase constatări, am dori ca lucrurile să se îndrepte cât decurând. Altfel nu-l vom putea creia niciodată pe micul burghez din fostul „oraș al florilor“....

P. NEMOIANU

Săptămâna politică

Decepiile unui partid care aşteaptă. — Turneal de întruniri la dlui Iuliu Maniu. — Mania ambulatorie în politică.

Toate comentariile ţesute cu atâta grijă în jurul presupusei neînţelegeri din partidul poporului s'au încheiat deunăzi cu trista constatare a adversarilor, că unitatea acestui partid n'a fost zdruncinată niciun moment. Este acesta un sărăcăcios rezultat pentru o intrigă urzită cu atâtea speranţe, o intrigă pe care ziarele independente din strada Sărindar au alimentat-o cu un deosebit *brio*, din primăvară până 'n toamnă.

Rare ori am înregistrat, într'adevăr, o desamăgirea mai pustie în coloanele obişnuitelor reportaje din Capitală. Mai întâi, a murit un subiect de discuţie. Redactorii dlui Iacob Rozenthal nu mai au ce asculta pela uşi, cafeţele sunt în căutarea unor noi preocupări, nesfârşitele combinaţiuni au amuţit. Dintr'odată, nu se mai pomeneste nimic, nici de iremediabila desbinare dintre dnii general Averescu şi C. Argetoianu, nici despre mult visata „sacrificare” a dlui Octavian Goga, nici despre ameninţătoarea disidenţă a dlui D. Ioaniţescu...

Sfârşitul poveştii acesteia, întreţinută zi cu zi de imaginaţia supraîncălzită a câtorva profesionişti ai minciunilor tipărite, a provocat însă cea mai dureroasă decepţie în tabăra partidului naţional. Nebuloşi şi tainici ca totdeauna, cunoscuţii fruntaşi ai comitetului de o sută scontau pela toate răspântiile un ieftin şi răsunător succes politic. Ceeace avea să se întâmple nu era tocmai bine precizat. Zvonurile umbrau pe şoptite. Dar, la câteun colţ de stradă, la o masă din cafe-neaua „New-York” dela Cluj, pe peronul unei gări de provincie, fanaticii ciraci ai dlui Iuliu Maniu puneau în circulaţie vestea sigură a unei apropiate veniri la guvern. Odată era vorba de intrarea dlui C. Argetoianu în rândurile foştilor patroni ai Consiliului dirigent, sub ordinele stricte ale „secretarului general” care e dl Sever Dan din Moci. Altădată formula înflorea subţ chipul unei colaborări cu dl general Averescu. Iată singura dificultate care răsărea pentru partidul naţional, acest norocos câştigător, fără bilet, la o loterie sigură:

era cum se zice într'o limbă pe care o vorbește dl Ciceo Pop cu o deosebită predilecție: *l'embarras du choix*. Partidul poporului fiind sortit să se frângă în două, — nimeni nu se mai îndoaia la Bădăcini despre acest dulce eveniment, — dl Iuliu Maniu n'avea decât să întindă o mână spre una din cele două frânturi, ambele deopotrivă de fericite să se agațe, undeva pe la spate, de un asemenea ademenitor car de triumf. În orice caz, un lucru era sigur: înfrângerea, obținută fără nicio efortare, printr'o simplă potrivire de împrejurări, a politicei urmate de dl Octavian Goga.

Nu știm întru cât această socoteală de-acasă se realiza, chiar dacă nădăjduita „ruptură“ s'ar fi petrecut. Celebra nehotărâre a dlui Iuliu Maniu ar fi rămas multă vreme la mijloc, întocmai ca aceea a măgarului lui Buridan așezat între căldarea de apă și căpița cu fân. Și e mai mult ca probabil că politica partidului național ar fi suferit mai departe, de foame și de sete, în dorul puterii care se topește mereu, ca o viziune a deșertului. Oricum, putem să constatăm că partidul național n'a întreprins nicio acțiune, n'a născocit nicio soluție, n'a fructificat nicio idee, în sprijinul iluziilor pe cari și le făcea. Pur și simplu, a stat și a așteptat. E o atitudine care ne reamintește dest' năl trist al bătrânelor fete de mahală, în așteptarea zadarnică a unui măritiș care întârzie. Tabloul e de o melancolie irezistibilă. Zilele se scurg pustii, în dosul geamurilor cu mușcată roșie în ghiveciuri, cântă ceterinca undeva, pe o stradă cotită, și norocul nu pică de nicăeri, nici dela cărturăreasă, nici din drojdia cafelei cu broboane de caimac...

* * *

Partidul național nu așteaptă însă, stând pe loc; el așteaptă umblând. Despre întrunirile la cari dl Iuliu Maniu se duce să recite, monoton, acelaș expozeu incolor, s'ar putea scrie pagini admirabile de epopee comică. În fruntea lor, noi am așeza cunoscuta expresie „regăteană“ — *azi aici, mâine'n Focșani!* E un caz de manie ambulatorie, neobișnuit în politica internă, care grozav se aseamănă cu turneurile celebrei panorame Braun. Astfel, figura colonială a părintelui Man dela Gherla devine o rară exhibiție pentru cetățenii din Buzău, florile de retorică ale dlui Ciceo Pop strâng valuri de curioși la Râmnicul-Sărat și dl Mihai Popovici devine dintr'odată, pentru suburbiile din Iași, un soi de salvator al șubredei situațiuni economice din partea locului. Dacă ar fi să credem, adică, pe cuvânt, concluziile din coloanele *României*, ar trebui să spunem că țara întreagă, dela Caliacra la Mamornița și dela Orșova în insula Șerpilor, și-a pus nădejdea, unica ei nădejde, în experiența, în talentul și în onestitatea acestor oratori ambulănți, cari își poartă astăzi cortul lor politic pela toate bâlciurile' de săptă-mână.

Aventura dă naștere unei noi legende. Până acum, partidul național nu scăpa niciun prilej, pentru a spune la București, — și dl Albert Fagure se însărcina cu multiplicarea acestui falș, — că Ardealul, Banatul, Crișana, Maramureșul, și celelalte, alcătuiesc pe seama dlui

Iuliu Maniu un fel de inexpugnabil *donjon* electoral. Variantele acestui mit se cunosc: dacă dl Iuliu Maniu nu spunea decât un cuvânt, poporul român nu venea la încoronarea Regelui, dacă nu făcea decât un semn, țărâtimea nu răspundea chemării de mobilizare... Astăzi, ni se servește aici, la Cluj, mincinoasa plăcintă, pe cealaltă parte. Ci-că n'ar mai fi comitetul de-o sută atât de popular la Hususău, pe cât e de iubit în târgul Cucului, unde toți verii și cumnații dlui Emil Honigman au atârnat în perete portretul dlui Alexandru Vaida, acest colaborator favorit al băncei „Marmorosch-Blank“. Insfârșit, în urma acestei metamorfoze miraculoase, partidul național din Transilvania nu mai are nevoie nici de colaborarea partidului liberal, nici de sprijinul partidului țărănesc, nici de fuziunea cu partidul poporului, pentru că din ziua în care dl Sever Bocu a cuvântat la Caracal, toți plugarii de pe valea Dunării au aderat la hotărârile dela Alba-Iulia.

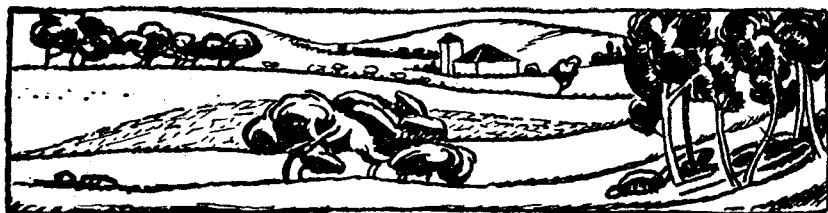
* * *

Dar, pentru că e vorba de Caracal, și pentru că într'o expunere a situației politice gluma trebuie să cedeze la un moment dat în fața realității, vom transcrie aici incidentul întâmplat dlui Ciceo-Pop după întrunirea ținută în pașnica reședință a județului Romanai. Un vechi alegător din Bold, cunoscuta prelungire a Caracalului, s'a prezentat ilustrului nostru frunțas, spunându-i — „Domnule, noi n'am văzut astăzi Ardeleni, pentru întâia oară. Știam noi cine sunt Ardelenii, înainte de a fi venit dumnevoastră să ne vorbiți aici, chipurile, în numele fraților de peste Carpați. Noi ne aducem aminte de vremea neutralității. În 1915, când cu alegerile pentru Cameră, o lună de zile au stat aici părintele Lucaci și Octavian Goga, cu Nicu Filipescu, cu Tache Ionescu și cu Delavrancea... Ce vremuri! Ce însuflețire! Părintele Lucaci și cu Octavian Goga vorbeau atunci, cu adevărat, în numele Ardealului, cerând să ridicăm armele pentru desrobirea lui... Dar, să iertați de întrebare, dumnevoastră, care veniți acum numai cu dl Pavlică Brătășanu, ce făceați pe vremea aceea? Aud?“

Nu știm ce a răspuns dl Ciceo-Pop... Și nici nu ținem să știm. Întâmplarea ilustrează totuș ridicolul unei întreprinderi, care vrea să exploateze dincolo de Predeal firma de „Ardeleni“, uitând că pe vremea când conducătorii ei de astăzi depuneau omagiile lor la picioarele Habsburgilor, un „popă prost și un poet nebun“ purtau cuvântul lor înflăcărat, ecou al suferințelor Ardealului, în acelaș Caracal, în acelaș Iași, în acelaș Galați, unde cuvântează — *post bellum*, — dl Romulus Micșa dela Dej.

Dar, suntem obișnuși de mult, partidul național nu se mai teme de ridicol. În privința aceasta, nu mai are nimic de pierdut și nimic de câștigat.

ALEXANDRU HODOȘ

GAZETA RIMATA

Noaptea de Noemvrie

— Elegie tomnatică —

Sosiră 'n fine la Bacău
Intr'un amurg ceșos, pustiu,
Cîracii domnului Maniu...
Și conul Edgar Cănănu,
Care-așteptase pe peron
Cu alți vre-o patruzeci de inși,
— Toți eleganți și toți distinși, —
Moldova le-o 'nchină, plocon!
Un june, spilcuit boer
Dădû însuflețirii curs,
Și pronunță un scurt discurs
In dulcea limbă — a lui Molière...

Seducător și onctuos,
Răspunse 'n pripă popa Man,
In graiul lui Chateaubriand,
De i-a lăsat pe toți, pe jos.
Dar le vorbi și Ciceo Pop,
Ca și un nou Gură de aur,
Cu gesturi de plesiozaur
De dinainte de potop...
Plecară 'n spre oraș, apoi; —
Măruntă ploaie picură,
Și 'ntreg cortegiul se 'nșiră
Prin frunze moarte și noroi...

*Intr'o odaie de hotel,
Cu două ceasuri mai târziu,
Ședeă îngândurat Maniu
Plouat, tăcut și singurel.
In colț, un cufăr răvășit,
Zăcea trântit, rânjind amar,
Și-un colț de guler cam murdar
Privea, adânc nedumerit...
Vestind a ger și-a nenoroc
Afară, vântul greu plângea,
Și o ghiară 'n geam par'că lovea: —
O pajură cu dublu cioc...*

*Ce tristă-i toamna, la Bacău,
Când vălul nopții 'ndoliat
Ca un zăbranic s'a lăsat
Peste tomnaticul flăcău!...
In jurul lui e frig, e gol,
Și valuri reci de pesimism
Și presemțiri reumatism
Se lasă peste el, în stol...
Și-așa cum stă, fără curaj,
Stingher, lipsit de-auditor,
Un glas se-aude, muștrător:
— „Ghiulucă, hai 'napoi, la Blaj!”*

ALFONS CĂCIULĂ DE CHERETEU
cetățean din Subhurughiu

INSEMNĂRI

Românii din Banatul sârbesc. — Știri întristătoare ne sosesc, pe diferite căi, dela frații noștri bănățeni, pe cari hotărârea Conferinței de pace i-a aruncat dincolo de hotarele României de astăzi. E o notă tristă, plină de amărăciune, care știrbește mulțumirea de a revedea lărgite hotarele vieții noastre naționale. Plângerile cari se ridică dela marginea Banatului sârbesc nu pot să rămână fără ecou. Situația școalelor și bisericilor românești este dintre cele mai precare, după cum relatează toate rapoartele trimise consistorului din Caransebeș, ministerului Cultelor și ministerului Instrucției publice din București. Școalele românești sunt statificate și cărți didactice nu pot veni din România; ca învățători nu au dreptul să funcționeze decât cetățenii jugoslavi, și o lege pentru dobândirea cetățeniei în Serbia nu există încă. Subordonarea bisericii românești sub ierarhia sârbească, așa cum se plănuște, e încă o lovitură care amenință ființa națională a acestor frați de-ai noștri.

Insfârșit, chiar pe terenul economic, lucrurile stau foarte rău. Averile nemulțumitoare ale satelor românești, în valoare de sute de milioane de lei, au fost expropriate și date voluntarilor sârbi așezați coloniști în satele noastre. Aceștia nu plătesc nici arendă, nici dare. Românii n'au primit nici o palmă de pământ, ba și mai mult, coloniștii sunt așezați cu forța jandarmeriei în satele românilor, iar aceștia sunt scoși afară.

Prieteni noștri sârbi ar trebui să înțeleagă fără multă greutate, că în însuș interesul legăturilor noastre de alianță, ar trebui să dea o soluție acestor mizerii, să le tămăduiască și să le înlăture. Despre datoria guvernului român, — ce să mai vorbim? Ea apare limpede pentru oricine. Cu deosebire partidul liberal, care se găsea la cârma țării și în 1919 pe vremea Conferinței de pace, ar trebui să aibă speciale remușcări față de soarta bănățenilor rămași în Serbia.

Doă soiuri de adversari. O scurtă notiță despre cartea dlui Victor Onișor: *Dreptul administrativ român*, apărută în numărul trecut al „Țării Noastre“, a avut darul să mire pe câțiva. Cași cum am fi săvârșit o inexplicabilă eroare, ni se atrage atenția că d. Onișor ar face parte din partidul național, și că, prin urmare, ne-am îndreptat bunele noastre aprecieri spre opera unui dușman politic. S'ar părea că așa ceva e împotriva obiceiurilor instăpânite în publicistica noastră militantă, unde adversarului nu i se recunoaște niciodată, cu nici un prilej, nici un fel de meri.t. Noi ne îngăduim să credem altfel. Dar nu numai atât. În ceace privește partidul național, lucrurile se prezintă sub un aspect și mai caracteristic. Nu numai odată am observat în paginile acestei reviste, că cei mai gălăgioși exponenți din gruparea dlui Iuliu Maniu, și prin urmare cei mai reprezentativi, sunt tocmai acei ridicoli oameni „de mâna întâia“ din activitatea

publică a cărora nu se desprinde nicio preocupare intelectuală și, dimpotrivă, pușinii membri ai comitetului de-0 sută dela Cluj, în a căror atitudine se poate distinge o notă de cumpăt și seriozitate, nu joacă nici un rol precumpănitor în sus-zisul partid. Iată pentru ce, părintele Man, vulgarul agent lătrător dela Gherla, e o figură de primul plan în partidul național, pe când dl. Victor Onișor, autorul volumului despre care s'a vorbit aici, — să nu se supere pentru această justă constatare, — nici nu contează. Astfel stând lucrurile, suntem încredințați că dacă cei din categoria dlui Onișor, căci mai sunt și alții, ar avea un cuvânt hotărâtor în partidul național, politica acestuia ar fi cu totul alta decât aceea de până acum.

„Trandafirii roșii“. Teatrul Național Cluj a reluat, Marșea trecută, fermecătorul poem dramatic al dlui Zaharia Bârsan, cu o foarte îngrijită și disciplinată interpretare. Povestea induioșetoare a pribeagului Zefir, neînțelesul visător sortit să-și însuflețească idealul cu picături roșii de sânge, a stârnit în șirurile unei săli pline până la ultimul loc aceeași caldă însuflețire ca la cea dintâi reprezentare. Ne-am adus aminte deci, cu plăcere, de seara celui dintâi triumf de pe scena Teatrului național din București. Era triumful însuș al poeziei, un oaspe atât de rar pe scena românească... „Trandafirii roșii“ s'au înfățișat și de data aceasta cu toate însușirile și cu toate cusururile — pe cari alții se vor trudi să le găsească, — ale unei opere de fantazie, care a îndrăsnit să pătrundă în templul Thaliei, desfășurându-se în tirade și fărâmițându-se în replici. Purtați pe aripile svelte ale ritmului, încântați de bogăția imaginilor, cuceriți în sfârșit de inspiratul imn cântat în cinstea sacrificiului zadarnic, — am iertat unele

lungimi în înlănțuirea conflictului dramatic și am uitat, repede, cele câteva momente în cari, ca și încântătoarea Liană, acțiunea poemului se resimte de o dulce lăncezeală.

Dl. Zaharia Bârsan și-a recitat propriile sale rime, cu un impresionant elan. În rolul ingrat al Impăratului, d. D. Psatta a avut un bun procent din prestața necesară, dupăcum dna Popovici-Voina, în acela al Liane, ne-a oferit o delicioasă ingenuitate. Nu putem incheia aceste rânduri, fără să spunem o vorbă bună despre Lăcrămioara dșoarei Sylvia Jipescu, de vreme ce tânăra artistă rostește versul cu atâta finețe și muzicalitate.

Regele în Banat. — Drumul prin Banat al Suveranului a răscolit un val tumultuos de entusiasmi popular. Partutindeni, țărani noștri au ieșit întru întâmpinarea augustului oaspe, cu fanfare și coruri. Banatul întreg s'a îmbrăcat în bogatul său costum de sărbătoare, talmăcind astfel, sincer și pitoresc, neclintitele lui simțăminte dinastice.

Bineînțeles, îndemănatocii conducători ai partidului național au căutat și de data aceasta să boicoteze întreaga manifestare, declarând, băfoși, că ei se abțin, și îndemnând poporul să stea acasă în ziua care Regele va trece prin satele bănățene. Rezultatul acestei propagande l'am văzut la Comloș, una din așa zisele citadele ale partidului național, unde peste treizeci de mii de țărani s'au strâns de prin împrejurimi umplând cerul senin al unei frumoase zile de toamnă cu aprinse strigăte de „trăiască“!

În vremea acestea, undeva pela spațele mulțimii, cu pălăria trasă pe ochi, pânda și d. Sever Bocu, încercând să provoace, măcar într'un colț, cu câțiva agenți electorali, o mică demonstrație pentru dl. Iuliu Maniu, ca să aibă ce scrie

Patria dela Cluj. Boicotul s'a inecat însă în ridicol, cași încercarea de a cloci o mică necuviință la adresa Suveranului. Cași la încoronarea dela Alba-Iulia s'ar fi putut incheia situația la „Gazeta rimată“:

*Mărețul prasnîc, zice însă
domnul Maniu, n'a fost deplin,
Căci vărul Romulus Boilă
a stat la Dicio Sân Mărtin...*

Scindarea „Receței“. Deodată cu bifurcarea unora din ministere, pentru a ridica la rangul de miniștri pe partizanii care dădeau asalt partidului liberal, trebuiau găsite și câteva instituțiuni pentru adăpostirea fostelor excelențe. Scindarea pentru acestea din urmă s'a făcut la societatea „Receța“, unde s'a creiat o nouă direcțiune pentru dl Aurel Cosma, numită: contencios administrativ. După cât se spune, inovația costă societatea modesta sumă de trei sute mii lei anual, drept recompensă pentru un ministru sacrificat.

Efectele se resimt însă în altă parte. Populația de pe teritoriul „Receței“ a fost despuiată de dreptul de pășunat de care s'a bucurat nestingherit de peste treizeci de ani.

Încă vreo câteva „scindări“ de asemenea natură și naționalizarea va deveni o gătuire...

Xenofobia noastră. Oamenii simt câteodată o invincibilă nevoie de a se ironiza singuri... Așa se explică pentruce un domn Index dela *Adevărul* vrea să ne convingă cu orice preț, într'un recent articol, că d. Iacob Rozenthal, directorul cunoscutei prăvălii de păreri libere din strada Săripdar, nu e — xenofob.

Nu mai rămâne, acum, decât ca d. Vintilă Brătianu să declare în public, odată pentru totdeauna, că nu e un vrăjmaș al Băncei românești, apoi, d. Iuliu Maniu să scrie la gazetă, — deși această indeletnicire nu dă re-

zultate tocmai bune, — că n'are nimic împotriva „pertractărilor“, iar noi, să mărturisim solemn că nu ne prăpădim de amor pentru niciunul din importanții bărbați de stat ai comitetului de-o sută.

Că d. Iacob Rozenthal nu e xenofob, o știam mai demult, pentrucă ne este destul de cunoscută toleranța pe care o acordă elementului românesc. Dar, cu groază ne întrebăm, cam ce s'ar întâmpla dacă *Adevărul* s'ar proclama dintr'o odată intolerant și, — xenofob ?

Scuipă în sân, și zi: „Doamne ferește!“

Osmoză gazetărescă. Titlul acestei scurte însemnări poate să pară multora deadreptul abracadabrant. El înfățișează însă o situație, care, ori cât de ciudată ar fi, nu e mai puțin reală. Principiul fizic, datorită căruia anumite corpuri, disolvate în două lichide despărțite printr'un obstacol poros, comunică destul de sigur între ele, și-a găsit o aplicare amuzantă în presa partidului național. Grație unui schimb simbolic de forțe redacționale, gazeta *Patria* din Cluj e scrisă aproape în întregime numai de „regățeni“, cari fac politică regionalistă în numele Ardealului, în vreme ce *România*, oficiosul fabricii de bere Bragadiru din București e împănată cu ziaristi ardeleni, cari s'au însărcinat să satisfacă nevoile intelectuale ale alegătorilor foști „tachisti“ din Târgul Frumos și Călărași.

Îndrăsnim să socotim această liberă circulație de energii în acțiune, ca un succes al luptei pe care o ducem la *Tara Noastră*. Căci, după dogma comitetului de o sută, *Patria* ar trebui scrisă numai de redactorii din Blaj, iar *România* ar trebui lăsată, și ea, tot pe mâna dlui Albert Fagure. Orice s'ar zice, e o plăcută senzație, să constați triumful propriilor tale idei, în rândurile ad-versarilor.

O bună surpriză literară. Iată ce este volumul al doilea al însemnărilor de călătorie, pe cari d. colonel N. M. Condiescu le-a strâns laolaltă, sub titlul: *Peste mări și țări*. Surpriză, mai întâi, pentru aleasa cultură literară pe care o trădează. Surpriză, apoi, pentru simțul foarte fin de observație, care răsare aproape la fiecare pagină. Surpriză, însfârșit, pentru neobișnutele calități de stil, care te întâmpină, fără nicio scădere, dela un capăt la celălalt al povestirii.

D-l N. M. Condiescu a însoțit pe prințul Carol, în călătoria sa de acum trei ani, până în Japonia, și în loc să scrie un obișnuit raport sec, convențional și, — să ne ierte d. colonel, — militar, a dăruit literaturii românești o carte care poate să stea alături de cele mai bune lucrări în acest gen, și care ne desvăluiește dintr'odată posibilități de realizare pe cari, nădăduim, autorul volumului *Peste mări și țări* nu le va face să aștepte.

Citiserem, cu câțva timp înainte, prima parte a acestor însemnări de drum: *Egiptul*. Era de pe atunci o făgăduială. Urmarea, impresiunile culesese din *Indii* se ridică mult mai sus decât obișnuitele note de călătorie, cu date istorice culesese din Baedeker, cu informații precise asupra lungimei canalului de Suez sau asupra înălțimei piramidelor și cu amănunte prozaice asupra „beafteck“-urilor consumate (sau restituite) pe vapor. Ne-a căzut cândva în mâini un asemenea prozaic raport, scris, — *horribile dictu!* — de un cunoscut poet. D-l colonel Condiescu s'a avântat, curajos, dincolo de banalitate, — și a biruit.

Suntem nerăbdători să pipăim și mai departe roadele acestei prime victorii.

Un partid foarte studios. Am citit în gazeta *România* o informație care ne-a emoționat profund. Știm noi mai demult că există la București un fel de „Cerc de studiu“ al partidului național. O singură ezitare aveam. Nu eram prea bine lămuriți, dacă el e instalat în clubul dela „Majestic“ sau în clubul dela „Vanicu“. (Pentru că partidul național, contopit cum se știe cu orfanii politici ai regretatului Tache Ionescu, își mai păstrează încă cele două cluburi în Capitală). Apoi, un singur lucru nu credeam. Nu credeam că „Cercul de studii“ acesta ține și ședințe. Acum vedem că ne-am înșelat. Zilele trecute, cineva a rostit la „Cercul de studii“ al partidului național o conferință despre stațiunile balneare din România. Conferențiarul s'a grăbit să arate, în special, miraculoasele efecte ale apelor dela Sovata, unde d. Iuliu Maniu, cu întreg comitetul de-o sută, se duce în fiecare vară să-și mai reconforteze zdruccinatele iluzii politice... Conferința următoare era să fie aceea a unui oarecare domn Algiu, despre: efectele expropriării. Ea s'a amânat însă, după cererea dlui Cicio Pop, care, fiind de părere că subiectul ar putea interesa un public mai numeros, a chemat să asiste și o delegație de țărani de pe moșia sa dela Chelmac...

Studios partid, n'avem ce zice!

Cărți noi. — Primim la redacție două volume de versuri:

Caravanele tăcerii de I. Valerian, editura „Convorbiri literare“, București, 100 pagini, prețul 15 lei.

Fii fericirea mea!... de Alexandru Bilciurescu, tipografia „Lupta“, București, 120 pagini, prețul 20 lei.

Despre ambele volume se va vorbi în numărul viitor al revistei.